

Motion till riksdagen 2013/14:Kr309

av Jonas Sjöstedt m.fl. (V)

Kulturfrågor

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	4
4	Feministisk strategi	5
5	Gemensamt ansvar för konst och kultur	5
6	Nationell strategi för kulturskolan.....	6
7	Kultur behöver lokaler	6
8	Digital kultur	6
9	Digitala bibliotek.....	7
10	Film för alla.....	8
11	Digital bio	8
12	Den svenska filmens kulturarv	9
13	Annat filmstöd.....	10
14	Satsning på språk- och läsförståelse	10
15	Kulturarvet	12
16	Konstnärernas villkor	13
17	Scenkonstnärernas pensioner	15
18	Fritt inträde på våra museer.....	15
19	Funktionshinderperspektivet	16
20	Kulturen – en livsnerv i hela landet.....	17
21	Umeå – Europas kulturhuvudstad 2014	17
22	Populärkulturen	17
23	Internationellt kulturutbyte.....	18

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som får till uppgift att kartlägga och ta fram en strategi för att uppnå ett jämställt kulturliv.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska ges i uppdrag att ta fram ett förslag till lagstiftning som motsvarar den norska kulturlagen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör genomföra en folkbildningssatsning för att stärka kunskapen hos fler om hur man kan ta del av kultur och information via internet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om att inrätta digitala bibliotek med det ersättningssystem som anges.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om mer långsiktiga villkor för filmstödet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för hur det framtida filmstödet ska se ut.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om stöd till fortsatt digitalisering av biografier samt stöd till nya biografier.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen aktivt bör verka för att momsén sänks på e-böcker.¹
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör utreda möjligheterna till att skapa en tredje anställningsform för bild- och formkonstnärer.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på ett stimulanspaket med utbildning och ekonomiskt stöd för kommuner och landsting som antar procentregeln för konstnärlig gestaltning.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur många kommuner och landsting som använder enprocentsregeln, hur den kan spela en större roll i framtida byggnationer och investeringar samt vilka eventuella sanktioner som kan vara aktuella mot byggherrar som inte tillämpar enprocentsregeln.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som innebär att utställningsarrangörer som får statliga bidrag ska tillämpa medverkans- och utställningsavtalet (MU-avtalet).

Fel! Okänt namn på

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utforma en nationell strategi för bild- och formkonst.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur en ny statlig inkomstgaranti för konstnärer kan genomföras och finansieras.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om scenkonstpensionerna.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återinföra fri entré på de statliga museerna.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag på hur fri entré till lokala och regionala museer kan införas och finansieras.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att funktionsnedsättningsperspektivet måste ingå i mångfaldsbegreppet.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag på hur museisektorn ska införa och tillämpa ett funktionsnedsättningsperspektiv.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur den regionala spridningen av dans och teater ska kunna garanteras och finansieras.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör inrätta ett populärkulturcentrum för film, musik, dataspel, serietecknande och annan samtida populärkultur.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör tillse att antalet kulturattachéer utökas och att det internationella kulturarbetet förstärks.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som innebär att både det personella och organisatoriska stödet till översättarverksamheten återupprättas.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur kommuner som upplåter bostäder till förföljda kulturskapare ska kunna stöttas ekonomiskt.

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkande 8 hänvisat till SkU.

3 Inledning

Konst och kultur är omistliga värden i ett samhälle. För att vi människor ska leva ett gott liv krävs att vi har tillgång till dans, musik, film, teater, litteratur, bildkonst och andra konstformer. Enligt regeringsformen är målet för den offentliga makten att skapa ett samhälle präglad av ”social, ekonomisk och kulturell välfärd”. Kulturpolitik handlar därför i ordets ursprungliga bemärkelse om välfärd – att vi tillsammans ska se till att vi färdas väl genom livet i det samhälle vi kan påverka.

Kultur kan vara underhållande, men konsten får aldrig reduceras enbart till sådant som är lättillgängligt och ämnat att underhålla för stunden. För att konsten ska få möjlighet att spela en större roll i samhället och våra liv måste politiken vara aktiv och skapa förutsättningar för kultur som både underhåller och roar men också provocerar, retar och upprör.

Kulturen i ett demokratiskt samhälle försvarar varje människas lika värde och olika gruppers rätt till val av liv, religion och tradition samtidigt som universella mänskliga rättigheter värnas. Ett lands kulturpolitik speglar dess syn på människan, både som skapare och som mottagare av det som skapats av andra. Vänsterpartiets kulturpolitik vill både främja och skapa förutsättningar för konstskapandet på såväl det lekfulla, spontana planet som på den professionella nivån.

Ansvar för att vi alla ska ha tillgång till högklassig och professionellt framställd kultur och möjlighet att själva utöva olika former av kultur vilar på det allmänna. Detta gäller särskilt i ett samhälle som värnar alla människors lika möjligheter till ett gott liv och där klasskillnader och könsbaserade orättvisor inte tillåts att härja fritt.

Inget politiskt parti säger sig vara emot kultur. Trots detta ser vi idag en sektor som omgärdas av allt fler och högre hinder för dem som vill ta del av och vara delaktig i kulturen. Konsten och kulturen förminskas till varor på en marknad som endast har det värde som en köpare vill ge dem. Kulturen är dock lika viktig för våra liv som sjukvård, omsorg och utbildning.

Efter valet 2014 har en ny regering stora arbetsuppgifter att ta sig an på samtliga politikområden. På kulturpolitikens område handlar det om att återupprätta en kulturpolitik värd namnet. En sådan ny kulturpolitik måste utgå från tillgänglighet, kamp mot klasskillnader, feministiska och mångkulturella perspektiv och en prioritering av barnkulturen. En ny kulturpolitik måste ta kulturen på allvar. En ny kulturpolitik måste göra upp med nollvisioner som förbjuder graffitikonst. Den måste också förbättra kulturarbetarnas ekonomiska villkor. En ny kulturpolitik måste få kosta.

Vänsterpartiet vill öka kulturens utrymme i samhället. Vi vill göra kulturarvet tillgängligt för alla och låta nyare konstformer – som till exempel gatu-konst, databaserade uttryck och graffiti – få utrymme. Vänsterpartiet lägger också stor vikt vid de nationella minoriteternas rätt och möjlighet till kultur-utövning och uttrycksätt.

Konsten kan i bästa fall skärpa synen och stimulera tanken, aktivera känslan och skapa samhörighet på demokratisk och humanistisk grund. För att det

Fel! Okänt namn på

ska bli verklighet krävs mer utrymme för konsten och kulturen och en kulturpolitik som sätter människan framför pengarna.

4 Feministisk strategi

Precis som i samhället i övrigt finns det en könsmaktsordning inom kulturlivet. På traditionella kulturområden som bildkonst, musik, dans och litteratur utgör kvinnor en majoritet både i publiken och bland utövarna. Kvinnor utgör även majoriteten av de studerande på ett flertal konstnärliga utbildningar. På chefsstolar och andra maktpositioner dominerar däremot männen. Det finns även flera områden där män ges företräde framför kvinnor. Särskilt tydligt har detta tidigare varit på filmområdet.

Ett samhälle där såväl intresset för kultur som makten över kulturen är jämnt fördelad mellan könen skulle vara ett bättre och mer rättvist samhälle. Sannolikt skulle det också vara ett samhälle där kulturen intog en mer framskjuten plats.

För att uppnå en högre grad av jämställdhet behöver köns- och maktfördelning inom kulturlivet synliggöras i den byråkratiska och politiska sfären. Frågorna bör ses över i en utredning. En sådan utredning ska ha i uppdrag att kartlägga hela kulturlivet ur ett könsmaktsperspektiv – både hos dem som skapar och hos publiken – samt ta fram en strategi för att uppnå jämställdhet. Regeringen bör därför tillsätta en utredning som får till uppgift att kartlägga och ta fram en strategi för att uppnå ett jämställt kulturliv. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Gemensamt ansvar för konst och kultur

Det finns en brist på kunskap om betydelsen av skapande och de estetiska uttrycksmedlen. Detta kommer till uttryck genom många makthavares ointresse beträffande de konstnärliga utövarnas livsvillkor. Det märks även i nedvärderingen av estetiska ämnen i skolan, kravet på att varje aktivitet ska vara ekonomiskt ”lönsam” och i synen på kultur som något som inte är livsnödvändigt.

Det talas ofta om kulturens betydelse, men i praktiken vill makthavare inte alltid betala vad det kostar att ha ett rikt, fritt och oberoende kulturliv. Kulturens roll i samhället och för samhällets utveckling är så fundamental att det är dags att lagfästa samhällets ansvar för kulturen.

I Norge finns sedan en tid en lag som befäster samhällets ansvar för kulturen. Detta har visat sig vara ett bra tillvägagångssätt för att stärka kulturens ställning. Vi anser att Sverige snarast ska följa Norges exempel i fråga om en sådan kulturlag. Regeringen ska ges i uppdrag att ta fram ett förslag till lagstiftning som motsvarar den norska kulturlagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Konsumtion av konst och kultur har många fördelar och en av de mest uppenbara är att den sällan förbrukar råvaror och ändliga resurser i den utsträckning som varukonsumtion gör. Därmed kan vi med fog säga att kulturkonsumtion är mer ekologiskt hållbar än andra former av konsumtion.

6 Nationell strategi för kulturskolan

Kulturskolan (tidigare kommunala musikskolan) har spelat en stor roll för mängder av barn och ungdomars möjlighet att pröva på olika kulturformer och instrument. Sedan ett antal år tillbaka har Sverige hamnat på efterkälken jämfört med de andra nordiska länderna när det gäller andel barn som ges möjlighet att delta i kulturskolans verksamhet. Skälet till detta kan vara höga terminsavgifter och avsaknaden av nationell strategi för kulturskolan.

Vänsterpartiet vill att alla kommuner ska erbjuda kulturskoleverksamhet utan avgifter. Vi utvecklar vår syn på kulturskolan i motion 2013/14:Kr310.

7 Kultur behöver lokaler

En grundförutsättning för att kulturen ska utvecklas är att det finns bra rum för alla aktiviteter. Det kan bland annat handla om replokaler, mötesplatser, skapande verkstad, teaterscener. Det behövs lokaler både för arrangemang och för eget, fritt skapande. Inte minst måste barns och ungdomars tillgång till bra lokaler främjas.

Det finns också ett märkbart klassperspektiv i denna fråga. Många barn kan än idag definieras som fattiga. Föräldrarna till dessa barn har ingen möjlighet att betala för dyra kurser eller resor till kulturinstitutionerna för att erbjuda barnen olika kulturupplevelser. Därför måste vi satsa på skapande miljöer både i storstäder, i förorter och på mindre orter på landsbygden och erbjuda samlingslokaler som har utrymme för eget skapande, social gemenskap och gästspel av professionella kulturarbetare.

Alla lokaler måste vara både ändamålsenliga och tillgängliga. Vi vet att det finns ett stort behov av att anpassa lokaler och renovera dessa. Vi avsätter därför i vår budgetmotion 20 miljoner kronor för en höjning av det statliga stödet till allmänna samlingslokaler för renovering, tillgänglighetsanpassning och utveckling samt till mötes- och kulturlokaler drivna av ungdomsorganisationer.

8 Digital kultur

Frågan om fildelning har för en del blivit ett rött skynke och debatten har i vissa avseenden blivit väldigt polariserad. Så borde det inte vara. Vi anser att

Fel! Okänt namn på

det finns två viktiga utgångspunkter att ta hänsyn till i fildelningsfrågan. För det första att det är bra att kultur sprids till fler och för det andra att upphovsrättsinnehavare måste få betalt för det de skapar.

Det är uppenbart att fildelning inte kan förbjudas. Möjligheterna att kopiera för personligt bruk bör tvärtom breddas och det bör vara tillåtet att tillgängliggöra upphovsrättsskyddat material så länge det inte sker kommersiellt. Nya system för kompensation till upphovsrättsinnehavarna ska utarbetas. Staten behöver ta ett aktivt kulturpolitiskt ansvar under den omstrukturering som pågår i stora delar av kulturekonomin. Vi vill att fler artister ska kunna ägna sig åt musik på heltid och att fler filmer ska kunna produceras.

Vänsterpartiet vill även bidra till att överbrygga de klyftor i kunskap och tillgång till digital kultur som finns mellan olika grupper. Ju större utrymme internet får i samhället desto viktigare blir allas tillgång till internet. Det räcker inte med att bygga mer bredband, utan det behöver också byggas kunskap. Regeringen bör genomföra en folkbildningssatsning för att stärka kunskapen hos fler om hur man kan ta del av kultur och information via internet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9 Digitala bibliotek

Vänsterpartiet vill införa digitala bibliotek där man utan kostnad kan ladda ned böcker, film, musik och andra medier, samtidigt som upphovsmännen ska få en skälig ersättning för detta. Denna ersättning bör motsvara ersättningsmodellen för boklån på de vanliga biblioteken. Vi avsätter i vår budget medel för att inrätta digitala bibliotek från år 2015.

Digitala bibliotek kan inte ersätta fildelning, lika lite som folkbiblioteken gjorde att människor slutade låna böcker av varandra. Det skulle däremot vara ett steg på väg mot ett mer positivt sätt att hantera frågan om teknikutveckling och kulturens villkor – långt från dagens låsning kring försöken att stoppa fildelning. Många artister, filmare, författare och andra är uppriktigt oroade över sina möjligheter att arbeta heltid med sin verksamhet i framtiden. Digitala bibliotek med bra ersättningar handlar om att ta politiskt ansvar för kulturekonomin i stort och se till att fler kulturskapare kan leva på sitt konstnärliga arbete.

Ersättningen skulle till en början behöva styras av politiska beslut om stödets totalsumma, men när systemet stabiliserats bör en ordning inrättas med förhandling mellan upphovsrättsinnehavare och stat på samma sätt som biblioteksersättningen till författare förhandlas fram. Det digitala bibliotekets ersättningar behöver både tak och golv, precis som i dagens biblioteksersättning. Golvet behövs för att undvika administrationskostnader och taket behövs för att undvika att alltför mycket pengar går till de uphovsmän som redan är ekonomiskt välbeställda. Poängen med biblioteksersättning är inte att simulera en marknad, utan att förbättra möjligheten att arbeta med kultur och öka tillgängligheten av den.

De digitala biblioteken kan inom ramen för dagens upphovsrättslagstiftning erbjuda tillräckligt goda villkor för att många artister och filmare skulle kunna sprida sina verk där.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om att inrätta digitala bibliotek med ett ersättningssystem enligt ovan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiets syn på folkbibliotek, skolbibliotek och den nya bibliotekslagen redogör vi för i motion 2012/13:Kr9.

10 Film för alla

Film är en konstart som i sig rymmer alla andra konstarter: berättelsen, bilden, musiken, dramat, dansen och så vidare. Det är ett medium med stor genomslagskraft som i hög grad formar vår bild av världen och är vid sidan av musiken den konstart som flest ungdomar regelbundet kommer i kontakt med.

Svensk film behöver bättre och mer långsiktiga villkor för att kunna hävda sin särart i den internationella konkurrensen. Vi värnar en mångfald inom filmen. Filmen har en viktig funktion i att spegla det svenska samhällets utveckling. Film visas på allt fler dukar och skärmar jämfört med tidigare. Svensk film är i dag underfinansierad. Vi ser ett framtida utvidgat filmavtal som det alternativ som skulle kunna skapa bättre ekonomiska villkor och därmed bättre konstnärliga villkor för filmen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om mer långsiktiga villkor för filmstödet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Förutsättningarna för produktion av svensk kvalitetsfilm för barn och unga behöver stärkas. Även uppdraget att verka för ökad jämställdhet och mångfald bland filmskaparna och stödet för internationell marknadsföring av svensk film behöver stärkas. Inför utgången av filmavtalet bör ett statligt filmstöds utformning i framtiden utredas. Regeringen bör tillsätta en utredning för hur det framtida filmstödet ska se ut. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11 Digital bio

Vänsterpartiet vill främja digital teknik. Staten måste ta ett större ansvar för skiftet från analog till digital teknik på t.ex. landets biografier och bibliotek. Digitalbio ska finnas på mindre orter så att landsbygdens invånare kan ta del av den bredd i filmutbudet som finns i storstäderna. De biografier som idag inte har kunnat ta del av statliga digitaliseringspengar, eftersom de saknar egeninsatsen om 50 procent, återfinns nästan undantagslöst på små orter. Digitaliseringen av landets biografier handlar inte bara om att visa film. Det ger goda möjligheter för landsbygden att ta del av teater, opera och sporteve-

Fel! Okänt namn på

nemang samt bidra till att fylla invånarnas behov av mötesplatser. Därför anser vi att ett stöd också ska ges för nya biografier där sådana inte finns.

Vänsterpartiet vill främja digitaliseringen av biografialonger genom att öka omställningsstödet och därmed ge även de fattigaste kommunerna möjlighet att hålla en biografialong på orten och även ge utrymme för nya biografier där sådana inte finns. Vi anslår 25 miljoner kronor för 2014 i vår budgetmotion för att fullfölja digitaliseringen av befintliga biografier och tio miljoner kronor årligen för att underlätta för nya digitaliserade biografier där det idag inte finns någon. Stöden administreras av Svenska Filminstitutet. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om stöd till fortsatt digitalisering av biografier samt stöd till nya biografier. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

12 Den svenska filmens kulturarv

När tekniken nu förändras kommer Svenska Filminstitutet (SFI) att stå inför ett ny stor utmaning. Den äldre svenska filmen kommer inte att kunna visas på mer än några enstaka biografier om den inte digitaliseras. Det är ungefär samma problem som den enskilda medborgaren har när hen är tvungen att överföra sina videoband till andra mer moderna medier när videobandspelarens era är slut.

Detta handlar om enorma mängder film och en tekniskt betydligt mer avancerad teknik. Svenska Filminstitutet har i sina arkiv 2 500 äldre långfilmer och 6 000 kortfilmer. Här finns hela det svenska filmiska kulturarvet – allt ifrån stumfilmstiden fram till våra dagar. De senaste filmerna är dock, med några få undantag, inspelade digitalt.

Många andra länder har uppmärksammat detta dilemma och har budgeterat medel för att kunna rädda sitt kulturarv. England, Finland och Frankrike har alla vidtagit åtgärder som kommer att rädda respektive lands kulturarv. Den svenska regeringen har hitintills inte gjort någonting annat än att betona att frågan är viktig.

Svenska Filminstitutet, som naturligtvis förstår vikten av digitaliseringen, har på eget initiativ tagit från sin buffert och lyckades digitalisera några tiotals viktiga filmer under året som gått. Det handlar om filmer som Hugo och Josefina, Flicka och hyacinter och Dom kallar oss mods. SFI påpekar att med nuvarande takt kommer det att ta 200 år att digitalisera det filmiska kulturarvet. Problemet är att den utrustning som krävs för stora skanningsprojekt inte kommer att finnas tillgänglig i mer än sju till tio år p.g.a. brist på reservdelar och service.

Vänsterpartiet anser att det svenska filmiska kulturarvet har samma vikt som andra kulturarv och inte får förfalla. Det filmiska kulturarvet får heller inte vara otillgängligt för allmänheten. Med en digitalisering kan filmerna visas på alla digitala biografier.

Kostnaden för att digitalisera det svenska filmiska kulturarvet beräknas av SFI till 300 miljoner kronor. Vänsterpartiet föreslår i vår budgetmotion ett

anslag på 30 miljoner kronor årligen till det svenska filmiska kulturarvet för att helt digitalisera dessa filmer.

13 Annat filmstöd

Vänsterpartiet vill stimulera produktion av filmer på nationella minoritets-
språk och andra språk än svenska samt öka produktionssamarbetet mellan de
nordiska länderna. Vidare bör Filmpool Nord ges i uppdrag att aktivt arbeta
för att bygga upp ett internationellt samiskt filmcenter tillsammans med
Norge och Finland. Vi föreslår 5 miljoner kronor för detta i vår budgetmotion.
Vi föreslår också en satsning på film på de nationella minoritetsspråken och
på andra språk än svenska med 3 miljoner kronor i vår budgetmotion.

Produktionscentrum för film har byggts upp i tre regioner med statliga och
regionala medel. Därutöver finns 16 regionala resurscentrum som hittills inte
haft stora resurser för produktion men som gör ett stort och viktigt arbete för
att sprida film och filmintresse, inte minst i skolorna. Förutom att dessa cen-
trum genom att stimulera till medieundervisning bidrar till att göra filmen till
ett demokratiskt medium, fungerar de också som distributörer. Vänsterpartiet
vill stärka stödet till regionala produktions- och resurscentrum med 10 miljo-
ner kronor. Vi anser även att ideella filmvisningsorganisationer som Folkets
Bio och Folkets Hus och Parker bör ha ökat offentligt stöd, liksom filmstudior
och filmfestivaler. Vi avsätter tio miljoner kronor för detta ändamål i vår
budgetmotion.

14 Satsning på språk- och läsförståelse

Goda språkliga kunskaper och verktyg är en förutsättning för både den per-
sonliga utvecklingen, den sociala kontakten och den demokratiska delaktig-
heten i samhället. Det skrivna ordet har genom ny teknik och internet fått
väldigt många att uttrycka sig över nätet. Just därför är det betydelsefullt att
stötta dem som inte har tillgång till en egen dator. Här fyller biblioteken och
den nationella biblioteksstrategin en viktig funktion för att förverkliga det
övergripande demokratiska målet med allas rätt att delta.

För barn och ungdomar är språkförståelsen och läsandet extra viktigt, dels
för att främja deras personliga utveckling, dels för att ge dem verktyg för livet
som väntar. I såväl samhällsdebatten som i Litteraturutredningen – Läsarnas
marknad, marknadens läsare – från 2012, framgår det tydligt hur främst unga
pojkar språkförståelse och läsförståelse drastiskt har sjunkit på senare år.
Inte minst bland unga pojkar finns en risk att på grund av bristande språk- och
läsförståelse ställas vid sidan av samhället, både på ett personligt och på ett
socialt plan.

Litteraturutredningen har många förtjänster. Det starka fokus som utred-
ningen lägger på nödvändigheten att stimulera läsning och bildning, främst

Fel! Okänt namn på

bland barn och unga, i Ett lästlyft för Sverige är mycket bra. Skillnaderna mellan de som läser och de som inte läser är mer uttalat för klass än för kön. Därför är det i det längre perspektivet viktigt att avsätta resurser för att motverka ett bildningsmässigt tudelat samhälle.

De slutsatser som dras och de förslag som läggs fram räcker dock inte. Det främsta skälet till det är att inga nya medel tillförs området. Detta gör att förslagen inte kan genomföras inom ett område utan att negativa konsekvenser uppstår på annat håll. Det är inte konstruktivt att demontera fungerande bra stödssystem av det enda skälet att pengarna behövs för att starta nya stödssystem.

Inför satsningen på Ett lästlyft för Sverige måste nya ekonomiska resurser tillföras. Det totala litteraturstödsbeloppet måste öka så att det grundläggande syftet med stödet, att garantera bredd och kvalitet i utgivningen, kan uppfyllas.

Vänsterpartiet anser också att en enhetlig moms ska införas för all bokutgivning. Alla bokformat har som bekant 6 procent moms i Sverige utom just digitala nedladdningsbara och strömmade böcker. Konsumentpriset på e-böcker drivs upp av den 25-procentiga momsen. En enhetlig moms bör därför införas på all bokutgivning i Sverige.

Den 17 maj 2011 beslutade riksdagen att säga ja till sänkt moms för e-böcker. Skatteutskottets förslag om samma momssats på alla typer av böcker antogs av en i stort sett enig riksdag. Riksdagsbeslutet gällde Sveriges syn på EU-kommissionens s.k. grönbok om mervärdesskattens framtid, där en av punkterna gällde frågan om likvärdig moms för alla böcker oavsett format.

Trots detta kvarstår den högre momssatsen på e-böcker. Det sägs bero på att reducerad moms på tjänster som tillhandahålls på elektronisk väg i nuläget inte tycks vara förenligt med EU:s momsdirektiv (2006/112/EG). Detta direktiv ger bindande anvisningar till hur momsavgiftstiftningen ska vara utformad. Regeringen bör aktivt verka för att momsen sänks på e-böcker. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet vill lägga stor kraft på en satsning för att främja språktillgången och läsförståelsen bland barn, unga och vuxna, för att på så sätt öka den samhälleliga gemenskapen. För att uppnå syftet med en sådan satsning är det bl.a. av stor vikt att insatserna sätts in mycket tidigt i barns och ungas liv. En del i satsningen bör bestå av en fortbildning inom området för förskole- och skolpersonal, fritidsassistenter och lärare. Som en annan del bör studieförbund och folkbildningen, ideella läsrörelser och andra organisationer också aktiveras i en landsomfattande språkinsats. Satsningen kräver stora ekonomiska investeringar och ska inte vara av kortsiktig kampanjkaraktär, utan en medveten strategi med en mycket konkret handlingsplan, som lägger störst insatser på dem som mest behöver dem.

15 Kulturarvet

Det samhälleliga ansvaret för vårt gemensamma kulturarv har både arkeologiskt djup och en social bredd: såväl det materiella som det immateriella kulturarvet måste noggrant värderas och föras vidare till vår egen tid, med möjlighet att också kunna upplevas av kommande generationer. Utan förståelse för samhällsvillkoren, som de framstår i historiens backspegel, har vi svårt att navigera i vår egen samtid och än svårare att hitta vägen mot en hållbar framtid.

Kulturarvet i dess helhet är nästan oöverskådligt, från lokalsamhällets folkliga traditioner till nationellt storslagna byggnader och miljöer. Kvinnorna har sitt eget, ofta i skymundan komna, kulturarv. De nationella minoriteterna har sina särpräglade kulturarv. I skuggan av slott och herresäten finns torpargrunder och i kustlandskapet vilar det marina kulturarvet. Industrimiljön bär på sin historia, liksom bondekulturen med dess nedärvda hantverkskunnande – allt finns där i en förgången tid och enbart vårt medvetande om dess betydelse kan överbrygga det till eftervärlden.

Trots regeringens fiasko med det s.k. Kulturarvslyftet måste vi ta oss an uppgiften och ansvaret att tillgängliggöra och utveckla kulturarvet. Med den moderna tekniken kan dokumentationen i högsta grad bidra till detta. Det finns en nästan svindlande möjlighet i tanken på att lokala hembygdsföreningars strävsamma arbete kan resultera i en global närvaro på nätet jorden runt.

Vårt gemensamma kulturarv är också hotat, i stort som i smått. Ur den gotländska myllan har mångt värdefullt föremål plockats upp för vidare försäljning. Hösten 2013 varslar en ny utredning om utförsäljning av många kulturfastigheter och byggnadsminnen för vilka staten haft ett övergripande ansvar. Detta är i och för sig i linje med regeringens programmatiska privatiseringsprincip, men icke desto mindre oroande. Vänsterpartiet menar att vårt gemensamma kulturarv måste garanteras av ett övergripande statligt ansvar.

För att ta ett exempel bland många: Sveriges kuster har en spännande och lärorik historia. Impulser från vida världen har givetvis först nått fram till hamnstädernas maritima miljö. Det finns flera aspekter på bevarandet av detta vårt maritima kulturarv. Det gäller inte bara att rädda våra flytande byggnadsminnen till eftervärlden, det handlar också om att bevara ett hantverkskunnande som mycket väl kan komma att få en nödvändig renässans i en klimatföränderlig framtid.

Det är alltså en storartad uppgift att förvalta och utveckla vårt kulturarv. Skogslandskapet och kusterna, städernas bebyggelse och andra kulturlandskap ingår i detta. Från regalskeppet Wasas fornstora förflutna till trasmattans mönster uppbyggt på vardagens blankslitna kläder – Ingmar Bergmans Fårö, Selma Lagerlöfs Fryksdalen och andra stora kulturpersoners omgivningar sida vid sida med allmogens liv, arbete och traditioner.

Vänsterpartiet stöder såväl de lokala hembygdsföreningarnas idoga arbete parat med den nya dokumentationsteknikens möjligheter. Vi menar att staten bör ta ett övergripande ansvar när det gäller både bevarande och utveckling av

Fel! Okänt namn på

kulturarv i olika former. Vi motsätter oss ansvarslösa privatiseringar och utförsäljning av vårt gemensamma kulturarv, liksom att saluföra arkeologin på marknaden.

16 Konstnärernas villkor

Respekten för konstnärligt arbete är i allmänhet låg i vårt samhälle. Ju närmare man kommer den direkta konstnärliga verksamheten desto sämre blir i regel de ekonomiska villkoren. Konstnärer är underbetalda och det finns tyvärr inom politiken ofta mycket liten förståelse för de specifika förhållanden som råder för konstnärligt skapande. Vi instämmer i FN:s rapport om konstnärliga rättigheter: Konstnärlig kreativitet är nödvändigt för utvecklingen av levande kulturer och fungerande demokratiska samhällen.

Scenartisters villkor har försämrats framförallt genom att allt fler skådespelare, dansare och sångare som tidigare var anställda nu pressats ut i en osäker frilansstillvaro. Försämringen av a-kassan var en reform som slog hårt mot artister som lever på tidsbegränsade uppdrag. Konstnärer tvingas ofta också ta vilket jobb om helst för att överleva. Dessutom har ersättningarna till både konstnärer och kulturskribenter urholkats eller sänkts.

En förskjutning har skett i fråga om vem som äger rättigheterna till den konstnärliga verksamheten. I allt mindre grad är det konstnären – författaren, kompositören, bildkonstnären, musikern, skådespelaren och regissören – som äger sitt verk och i stället har förläggare, filmproducenter och skivbolag genom sitt köp av verket tillskansat sig rätten att göra vad de vill med den konstnärliga produkten.

Det är viktigt att professionellt verksam kulturskapare både får en rimlig lön och har samma sociala förmåner som andra yrkesarbetande människor i samhället. Vi måste göra upp med föreställningen att konstnären trots lång utbildning och hög kompetens antas kunna utföra sitt arbete mot en mycket låg eller ingen ersättning alls. Vi måste också komma ifrån den felaktiga utgångspunkten att en konstnärs verksamhet inte skiljer sig från den gängse småföretagarens. Dessa uppfattningar har gjort att många konstnärer tvingas leva i stor ekonomisk otrygghet och ibland tvingas in i ett entreprenörskap som inte alls passar för den kreativa verksamheten.

Trots att den egna företagarens eller den fast avlönade arbetarens förutsättningar skiljer sig kraftigt från konstnären antas hen fungera i ett system som är anpassat efter den fasta månadslönen eller småföretagets struktur. Detta leder ofta till att konstnären hamnar utanför de vanliga försäkringssystemen med rätt till a-kassa, pension eller sjukförsäkring.

En modell för att komma runt dessa problem och som har förbättrat frilansarnas möjligheter till försörjning och kompetensutveckling mellan uppdragen är den tredje anställningsformen, de så kallade teater-, musik- och dansallianserna. Frilansande skådespelare, dansare och musiker kan där ha en grundanställning och när de får annat uppdrag tar de tjänstledigt från alliansen. Dessa allianser erbjuder vidareutbildning och hjälp med förmedling av upp-

Fel! Okänt namn på

drag, både till dem som är anställda och till dem som inte har haft möjlighet att anställas. Därigenom får konstnärerna en relativ trygghet, samtidigt som de kan utvecklas konstnärligt och bidra till ett rikare kulturliv för alla. I vår budgetmotion avsätter vi 20 miljoner kronor årligen för att förstärka teater-, musik- och dansallianserna.

Vänsterpartiet vill också undersöka möjligheterna att skapa en fjärde konstnärsallians för bild- och formkonstnärer. Bildkonstnärerna är den grupp kulturskapare som har de sämsta ekonomiska villkoren av alla. Regeringen bör skyndsamt utreda möjligheterna till att skapa en tredje anställningsform för bild- och formkonstnärer. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

I vår tid där allt ska förvandlas till varor riskerar även bildkonsten att reduceras till en vara bland andra varor på marknaden. Där märks inte konstens avgörande betydelse för människan. I stället blir konstnärliga produkter investeringsobjekt och status för det fåtal som har råd.

Bild- och formkonstnärernas arbets- och levnadsvillkor är avgörande för vilken mångfald och kvalitet som ska finnas på konstscenen. Den så kallade enprocentsregeln – som stadgar att 1 procent av byggkostnaderna för offentliga investeringar eller byggprojekt ska gå till konstnärlig utsmyckning – var ett framsynt och kulturfrämjande beslut när den infördes. Tyvärr följs den inte alltid. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på ett stimulanspaket med utbildning och ekonomiskt stöd för kommuner och landsting som antar procentregeln för konstnärlig gestaltning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Regeringen bör utreda hur många kommuner och landsting som använder enprocentsregeln, hur den kan spela en större roll i framtida byggnationer och investeringar samt vilka eventuella sanktioner som kan vara aktuella mot byggherrar som inte tillämpar enprocentsregeln. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Medverkan- och utställningsavtalet (MU-avtalet) har gett bildkonstnärer något bättre villkor, men avtalet följs alltför sällan: Endast 39 procent av Sveriges utställningsarrangörer tillämpar MU-avtalet. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som innebär att utställningsarrangörer som får statliga bidrag ska tvingas att tillämpa MU-avtalet. Detta vill vi att riksdagen som sin mening ger regeringen tillkänna. Dessutom måste visningsersättningen till konstnärer höjas. Regeringen bör höja visningsersättningen till konstnärer. Vi avsätter 10 miljoner kronor i vårt budgetförslag till en höjning av visningsersättningen.

Bild- och formkonst behöver en nationell strategi som samlar de viktigaste förslagen för att fler konstnärer ska kunna leva på sitt arbete samt att fler personer får tillgång till bildkonst i samhället. Regeringen bör utforma en nationell strategi för bild- och formkonst. Detta vill vi att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna.

Till särskilt framstående författare, filmare, bildkonstnärer, dansare, kompositörer och andra konstnärer fanns tidigare möjligheten att ge en statlig inkomstgaranti, en hedrande konstnärlön. Regeringen har avvecklat systemet så att det i dag enbart ges till de runt 150 personer som redan har beviljats

Fel! Okänt namn på

inkomstgarantin. Konstnären är garanterad en inkomst, i dag 214 000 kronor per år, som minskas i förhållande till andra inkomster. De pengar som i praktiken betalas ut är cirka en tredjedel av den garanterade summan. Stödet kan vara en förutsättning för längre perioder av skapande eller för projekt som inte är ekonomiskt gångbara. Dessutom är det ett erkännande från samhället för de kulturella insatser som dessa konstnärer har bidragit med. Vänsterpartiet anser att inkomstgarantin är viktig och att nybeviljandet därför bör återupptas. Den statliga inkomstgarantin för konstnärer bör återinföras. Regeringen bör återkomma med förslag på hur en ny statlig inkomstgaranti för konstnärer kan genomföras och finansieras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

17 Scenkonstnärernas pensioner

Den segdragna frågan om pensionerna på scenkonstinstitutionerna verkar nu äntligen ha tagit ett steg framåt. Regeringen har tidigare sagt att frågan bör hanteras av parterna på scenkonstens område, men har inte lämnat besked om de ekonomiska ramarna för detta. Nu har kulturministern meddelat att en avveckling av den nuvarande statliga pensionsordningen inte kommer att medföra några minskade statliga anslag till institutionerna. Detta är ett positivt besked som skapar förutsättningar för parterna på scenkonstens område att utforma ett nytt pensionssystem som är anpassat till en frilansarbetsmarknad och olika yrkesgruppers behov av särlösningar.

Samtidigt som regeringen vill överlåta pensionsfrågan till parterna har kulturministern sagt att ett nytt pensionsavtal ska frigöra pengar för kvalitetshöjande insatser inom scenkonsten. Detta riskerar att försvara ett nytt avtal. Vänsterpartiets uppfattning är att de pensionsavsättningar som gjorts inte får användas till annat, utan ska tillfalla pensioner och löner för de yrkesgrupper som de nuvarande premierna betalats för.

För att ett nytt pensionssystem ska vara acceptabelt bör pengarna stanna i systemet, fungera för frilansare såväl som för fast anställda och öppna för flexibilitet utifrån behoven inom olika yrken. Dessutom bör staten ta ansvar för övergången. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om scenkonstpensionerna i enlighet med vad som anges ovan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

18 Fritt inträde på våra museer

Tillsammans äger vi som lever i Sverige stora förmögenheter. Till dessa hör de offentliga museerna och deras samlingar. Det är därför rimligt att dessa samlingar kommer alla till del.

När Vänsterpartiet drev igenom fritt inträde på statliga museer ökade besöksantalet samtidigt som undersökningar visar att nya grupper fann vägen till

museerna. Efter att den borgerliga regeringen återinförde inträdesavgiften har besökarantalet minskat med cirka 20 procent. För att återinföra succén med fri entré på de statliga museerna avsätter vi 70 miljoner i vår budgetmotion. Regeringen bör återinföra fri entré på de statliga museerna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Reformen med fritt museiinträde bör utökas så att även lokala och regionala museer kan erbjuda fritt inträde. Vi avsätter 50 miljoner kronor årligen för detta ändamål i vår budget. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag på hur fri entré till lokala och regionala museer kan införas och finansieras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

19 Funktionshinderperspektivet

Riksdagen fattade år 2000 beslut om att Sverige skulle vara ett samhälle tillgängligt för alla år 2010. Detta mål är vi fortfarande långt från att uppnå.

Bristande tillgänglighet är ett lika stort problem inom kulturområdet som i samhället i övrigt. Men tyvärr är funktionshinderperspektivet fortfarande osynligt i mängder av dokument och uppdrag med koppling till kultur och kulturpolitik.

Ur en strikt tillgänglighetsaspekt finns ofta en pliktskyldig formulering om att våra museer och kulturinstitutioner ska vara fysiskt tillgängliga för personer med olika funktionsnedsättningar och att det med olika pedagogiska medel går att visa utställningar på nya sätt så att fler kan tillgodogöra sig dem. Det saknas dock fortfarande ett formulerat funktionshinderperspektiv. Med det menar vi ett perspektiv som synliggör funktionsnedsattas historia, uppmärksammar den historiska diskriminering som fortfarande många personer med funktionsnedsättning utsätts för och tar ställning för den kultur som grupper av människor med olika typer av funktionsnedsättningar själva utformar. Ett exempel är den bristande respekten för det särskilda språk som teckenspråket utgör.

Det kan tyckas att funktionshinderperspektivet borde ingå när mångfalds- och mångkulturbegreppen diskuteras. Så är det dock inte idag. Att till exempel döva personer har ett eget språk och på många sätt en egen kultur borde beskrivas under mångkulturbegreppet. Funktionshinderperspektivet måste finnas med i mångfaldsbegreppet. Det bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag på hur museisektorn ska införa och tillämpa ett funktionshinderperspektiv, på samma sätt som uppdrag getts kring genusperspektivet, inom sin verksamhet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

20 Kulturen – en livsnerv i hela landet

Kulturen har en given roll överallt, såväl i storstäderna som på landsbygden och i storstädernas förorter. Vänsterpartiet värnar ett rikt kulturliv också för landsbygdskommuner och storstadsförorterna. Teater, dans och andra konstformer ska finnas i hela landet. Den regionala spridningen är ett nationellt ansvar och staten måste garantera finansieringen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur den regionala spridningen av dans och teater ska kunna garanteras och finansieras. Det bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Som sägs under filmavsnittet ovan bör digitalbio i hela landet främjas, så att även mindre orter men också storstädernas förorter kan ta del av den bredd i filmutbudet som finns i storstädernas stadskärnor. En annan viktig fråga är kulturskolorna som ska finnas över hela landet, hålla en god kvalitet och vara tillgängliga för alla, oavsett var man bor i landet. Denna fråga utvecklas mer i motion 2013/14:Kr310.

21 Umeå – Europas kulturhuvudstad 2014

Förberedelserna i Umeå för kulturhuvudstadsåret 2014 är nu på upploppet. Mängder av idéer prövas och ambitionerna är tydliga: Umeå ska bjuda på ett år då kulturen genomsyrar samhällslivet och berikar människors vardag samtidigt som det blir många tillfällen till fest. Det samiska kulturarvet kommer att spela en central roll under kulturhuvudstadsåret och många investeringar görs som invånare och besökare kommer att få stor glädje av många år framåt.

När Stockholm var Europas kulturhuvudstad avsatte den dåvarande regeringen 170 miljoner kronor (omräknat till dagens penningvärde) som ett stöd till stadens egna satsningar. Regeringen meddelade i september 2012 att 80 miljoner kronor (varav 5 ska fördelas av Kulturrådet) har avsatts till Umeå som statligt stöd.

Vänsterpartiet anser att Umeå som kulturhuvudstad 2014 är en nationell angelägenhet. Det är inte rimligt att stödet från staten endast uppgår till 47 procent av det stöd som Stockholm erhöll 1998. Vänsterpartiet avsätter ytterligare 20 miljoner kronor i stöd till Umeå som Europas kulturhuvudstad 2014 i vår budgetmotion.

22 Populärkulturen

Den kultur som uttrycks genom film, serier, dataspel och musik anses många gånger inte vara riktigt fin kultur. Vissa musikformer har mycket hög status medan andra, till exempel sådana som breda ungdomsgrupper lyssnar på,

värderas lägre. Det som brukar kallas populärkultur inrymmer också det som kommer att anses som klassiskt i framtiden. Inte sällan anses även verk med mycket högt konstnärligt värde stå lågt i kurs enbart på grund av vilket medium som har använts.

Populärkulturen har ett värde i sig eftersom den betyder så mycket för så många människor. Dessutom säger den en hel del om vårt samhälle och den tid vi lever i. Även dessa moderna kulturyttringar ska fångas upp och tillgängliggöras. Därför bör det inrättas ett populärkulturcentrum för film, musik, dataspel, serietecknande och annan samtida populärkultur. Det ska ansvara för spännande och dynamiska utställningar, men till en början inte bygga på egna samlingar utan låna från andra institutioner. Regeringen bör inrätta ett populärkulturcentrum för film, musik, dataspel, serietecknande och annan samtida populärkultur. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

23 Internationellt kulturutbyte

Kulturen är till sin natur både gränsöverskridande och brobyggande. Det kan vara kulturen som förmår ge uttryck för djupt mänskliga känslor och tankar också mellan olika nationer, folkgrupper och etniska tillhörigheter som annars lever i konflikt och skarpa motsättningar.

Sverige har idag sju kulturattachéer som har till uppgift att sprida kunskap om svensk kultur och utbildning och verka för kulturutbyte mellan Sverige och det land där attachén är verksam. Det får sägas vara en mycket blygsam verksamhet för att stärka det internationella kulturutbytet. Regeringen bör tillse att antalet kulturattachéer utökas och att det internationella kulturarbetet förstärks. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Till den fundamentala brobyggjarverksamheten för utbyte mellan olika nationer och språk hör översättarverksamheten. Vi kan med stor oro se hur stödet för översättarutbildningen på till exempel Södertörns högskola har upphört och att ett unikt översättarcentrum som vårt svenska på Rhodos riskerar att läggas ner pga. den ekonomiska krisen i Grekland. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som innebär att både det personella och organisatoriska stödet till översättarverksamheten återupprättas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det skrivna ordet är satt under stor press, ja till och med förföljelse runt om i världen. Författare och konstnärer arbetar med livet som insats för att skapa nya verk och även för att hävda den okränkbara, demokratiska yttrandefriheten. Vi vill att Sverige ska erbjuda fristäder för dessa förföljda kulturskapare och därmed ge stöd till de kommuner som vill upplåta bostäder och livsrum för dem. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur kommuner som upplåter bostäder till förföljda kulturskapare ska kunna stöttas ekonomiskt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 19 september 2013

Jonas Sjöstedt (V)

Torbjörn Björlund (V)

Hans Linde (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Siv Holma (V)

Eva Olofsson (V)

Lars Ohly (V)